

*Межуєва І. Ю.,
доцент кафедри перекладу
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
Сльцова С. С.,
старший викладач кафедри іноземних мов
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ ВНЗ

Анотація. У статті розглядається один із творчих підходів до викладання іноземної мови для спеціальних цілей – «метод кейсів». Метод кейсів активно використовується викладачами іноземної мови в навчальному процесі, оскільки дозволяє наблизити навчання до реальних життєвих ситуацій і таким чином підвищити мотивацію тих, кого навчають. У роботі висвітлені відмінні особливості цього методу, а також надані практичні рекомендації.

Ключові слова: методика викладання іноземних мов, кейс-метод, кейс-стаді, професійна сфера, іншомовна підготовка, компетенція, комунікація, коучинг.

Постановка проблеми. Однією з найбільш ефективних методик викладання англійської мови є метод кейс-стаді, основна ідея якого полягає в розвитку мовних навичок студентів на основі вивчення реальних професійно-значимих ситуацій. У нашій статті ми спробуємо торкнутися низки питань, пов'язаних із кейсовим методом, орієнтованим на поліпшення якості професійної іншомовної підготовки студентів, розглянемо суть і специфіку «методів кейсів» і коучингового підходу в освіті, етапи зразкової процедури «модельовання» й обговорення «кейса».

Актуальність цього дослідження обумовлена загостренням протиріч між зростанням ролі іншомовної комунікативної компетентності у сфері міжнародної інтеграції і слабкою мотивацією студентів немовних ВНЗ до вивчення іноземної мови; необхідністю інтенсифікувати іншомовну підготовку і дефіцитом нормативно відпущеного часу для аудиторної і самостійної роботи; потребою практики в теоретичному обґрунтуванні і методичному забезпеченні процесу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, що можливо на основі активних і інтерактивних методів навчання, зокрема, кейс-метода, і недостатньою розробкою цього питання в педагогічній науці.

Аналіз останніх досліджень. Під час аналізу наукових і науково-методичних джерел з досліджуваної проблематики, а також враховуючи власний досвід зі створення інтерактивних кейсів для навчання «мови професії» в немовному ВНЗ, нами було виявлено, що фактично будь-який викладач на підставі власного досвіду і накопичених матеріалів може самостійно змодельовувати кейс. Використання методу кейс-стаді на заняттях іноземної мови дає можливість з'єднати воедино теоретичну підготовку і практичні уміння студентів, необхідні для творчої діяльності в професійній сфері.

Кейс-стаді – досить відомий метод навчання. Його поширеність пояснюється тим, що цей метод підходить для вирішення навчально-професійних завдань і накопичення кей-

сів за фахом, що, безумовно, мотивує студентів на освоєння майбутньої професії.

Перші кейси були опубліковані в 1925 році в Звітах Гарвардського університету про бізнес. Сьогодні існують дві школи кейс-стаді – Гарвардська і Манчестерська. На думку Павла Петриченка в Україні найбільшим розробником бізнес-кейсів є Києво-Могилянська бізнес-школа.

Мета статті – розглянути низку питань, пов'язаних з кейсовим методом, орієнтованим на поліпшення якості професійної іншомовної підготовки студентів немовного ВНЗ, а також розглянути практичні шляхи його застосування.

Виклад основного матеріалу. Однією з визначальних властивостей сучасного суспільства можна назвати швидкість змін, які пронизують усі сфери життя. Ще деякий час тому, опанувавши будь-які знання або яку-небудь технологію у виробництві або управлінні, можна було спиратися на це впродовж багатьох років. У сучасному світі важливим стає не поточне володіння спеціальними навичками, а здатність ці навички за необхідності швидко освоювати. Таку здатність забезпечують також «методи кейсів», суть яких полягає в умовно створеному професійному середовищі.

У наш час відповідно до істотного зміщення акцентів у вищій професійній освіті активно розробляються і впроваджуються в педагогічну практику інноваційні освітні технології, моделі, методи і інструменти. Компетентісно-орієнтовані державні освітні стандарти вищої освіти України нового покоління значно впливають на зміст і реалізацію освітнього процесу, перекладаючи їх на інтерактивну і діяльну основу [7]. Оновлення освітнього процесу в класичному ВНЗ відбувається, зокрема, і на основі особистісно-орієнтованого і персоналізованого навчання, а саме позиційно-ситуаційного і проектного навчання (кейсові технології і методи, інформаційно-цифрові і комунікаційні технології), проблемно-дослідницького, діалогічного і модульного навчання (когнітивні технології) та ін.

Кейс як інтелектуальний продукт має свої джерела. Теза про те, що життя є джерелом кейсів навряд чи у когось викликає сумнів. Заслугує на обговорення лише те, якою мірою вона зумовлює зміст і форму кейса. Суспільне життя у всьому своєму різноманітті виступає джерелом сюжету, проблеми і базою фактів для кейса.

Іншим джерелом виступає освіта. Вона визначає цілі і завдання навчання і виховання, які інтегровані в кейс-метод.

Наука – це третє джерело кейса. Вона задає дві ключові методології, які визначаються аналітичною діяльністю і системним підходом, а також безліччю інших наукових методів, які інтегровані в кейс і процес його аналізу.

Співвідношення основних джерел детермінації кейса може бути різним. У реальній практиці конструювання кейсів найчастіше спостерігається домінування одного з джерел. Даний підхід може бути покладений в основу класифікації кейсів через вплив їх основних джерел. Тут можна виділити практичні кейси, які відображають абсолютно реальні життєві ситуації; навчальні кейси, основним завданням яких виступає навчання; науково-дослідні кейси, орієнтовані на здійснення дослідницької діяльності.

Кейс-метод у викладанні англійської мови може бути використаний з урахуванням специфіки предмета. В рамках неможливого вузу можна виділити два рівні підготовки студентів з дисципліни іноземна мова. Перший рівень – це загальна мовна підготовка. Другий рівень – це професійна мовна підготовка, яка передбачає оволодіння професійною термінологічною базою і професійними особливостями мови. Щоб сформувати у студентів необхідні уміння і навички в тому або іншому виді діяльності під час спілкування іноземною мовою, а також лінгвістичну компетенцію на рівні, визначеному програмою і стандартом, необхідна активна усна іноземна практика для кожного учасника освітнього процесу. Метод кейс-стаді є чудовим способом формування професійної комунікативної компетенції позамазовним оточенням.

У студентському середовищі все частіше можна почути думку про те, що в Україні вже настав час, коли молоді люди починають розуміти, що наявність компетенцій набагато важливіша за те, що написано в дипломах. Наслідуючи прагнення оптимізувати процес професійної іноземної підготовки студентів, ми виділяємо п'ять основних ключових компетенцій для майбутньої професійної діяльності:

1) професійна компетенція (володіння професійно-орієнтованими знаннями, уміннями і навичками; здатність здійснювати ефективну професійну діяльність; здатність до постановки цілей, їх осмислення і досягнення);

2) компетенції у сфері інформаційно-цифрових технологій (володіння знаннями, уміннями і навичками в області інформаційно-цифрових технологій для вирішення нестандартних ситуацій у професійній діяльності; здатність здійснити миттєвий пошук і аналіз необхідної інформації);

3) комунікативна компетенція: уміння спілкуватися іноземною мовою з урахуванням усвідомлення своєї культурної приналежності, розуміння культурних відмінностей і уміння взаємодіяти з представниками інших культур (здатність здійснювати професійну діяльність іноземною мовою; усвідомлювати і враховувати особливості іноземних бізнес-культур; робити доповідь і презентацію іноземною мовою);

4) ділова компетенція: дух ініціативи та підприємливості (здатність проявляти лідерські якості; уміння потужно працювати «в команді»; реалізовувати креативні ідеї у професійній діяльності);

5) когнітивна компетенція: здатність до самоосвіти, прагнення і готовність реалізувати свій потенціал.

Таким чином, на основі проведеного аналізу був зроблений висновок про необхідність проведення планомірної роботи з розвитку вказаних вище компетенцій засобами іноземної мови за допомогою особистісно-орієнтованих і персоналізованих освітніх технологій на основі як активних, так і інтерактивних методів навчання.

Ми вважаємо, що одним із найбільш адекватних методів формування і розвитку названих вище компетенцій є кейс-

вий метод, оскільки це інтерактивний метод навчання, який використовується для вирішення освітніх завдань [5]. Суть цього методу полягає в осмисленні, критичному аналізі і рішенні конкретних практико-орієнтованих проблем (кейсів) з метою формування у студентів професійної іншомовної підготовки. Кейс-метод дозволяє враховувати професійну підготовку студентів, їхні інтереси, когнітивну активність, вироблений стиль мислення і поведінки, що дає можливість широко використовувати його для навчання іноземної мови у рамках майбутньої професії.

Проте в прагненні дотримуватися особистісно-орієнтованого підходу і персоналізації навчання у ВНЗ помилково, на наш погляд, покладатися тільки на потенціал кейсового методу як єдиного ефективного. Основоположник гуманістичної педагогіки К. Роджерс підкреслював необхідність пізнання студентами своїх власних потреб і індивідуальних особливостей, а також важливість їх співвідношення з можливістю і необхідністю реалізувати себе в тих ролях, які під дією соціуму представляють актуальну цінність для нього [4]. А для цього необхідно наповнити зміст навчання у ВНЗ не лише важливими з професійної точки зору, але і життєвими проблемами студентів, створити такі учбові ситуації, в яких ті, що навчаються могли б взаємодіяти зі значимими для них особисто проблемами і питаннями, які вони хотіли б вирішити. У такому разі навчання буде втілювати ідеї сучасного коучингового підходу в освіті.

Коучинг у вищій школі є принципово новим напрямом у педагогічній теорії і практиці. У його основі лежить «постановка і максимально швидке досягнення цілей шляхом мобілізації внутрішнього потенціалу того, хто навчається, а так само його самоактуалізації і діалогічної позиції самого процесу навчання» [7].

Основні особливості коучингу як тенденції, що нещодавно з'явилася в освіті, – це ефективна психологічна і навчальна технологія, що призводить до особистісного розвитку. Коучинг можна використовувати в якості інструменту, що підвищує саморозуміння, як метод, що прояснює особові цілі, засоби і шляхи їх досягнення, а також власні життєві концепції і світогляд.

Висновки. Отже, на основі аналізу психологічно-педагогічної та навчально-методичної літератури, що містить український та зарубіжний досвід в галузі досліджуваної проблематики, а також власного досвіду з моделювання і впровадження інтерактивних кейсів було виявлено, що кейс-метод сприяє:

1) поліпшенню професійної іноземної підготовки студентів: нарощуванню професійного вокабуляру; придбанню знань про специфічні мовні кліше, вживані в тій або іншій ситуації; знайомству з професійними жаргонізмами; формуванню професійної культури спілкування і т. ін.

2) розвитку когнітивних здібностей студентів: придбання нових знань і розвиток загальних уявлень; розвиток у тих, хто навчається, самостійного критичного і стратегічного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору; придбання навичок аналізу складних і неструктурованих проблем; придбання навичок розробки дій і їх здійснення.

3) розвитку стратегічних здібностей студентів: можливість працювати в команді; розвиток здорового глузду, почуття відповідальності за прийняте рішення, уміння спілкуватися; можливість знаходити найбільш раціональне рішення поставленої проблеми.

Підбиваючи підсумок, хотілося б звернути увагу на те, що метод «кейс-стаді» надає студентам можливість творчо

застосовувати пройдений іншомовний матеріал з урахуванням їх професійних знань і дозволяє їм адаптуватися до реальних і потенційно можливих життєвих ситуацій. Як інтерактивний метод навчання професійно-орієнтованої англійської мови він поступово завойовує позитивне відношення, робить позитивний вплив на професіоналізацію і формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання.

Література:

1. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии. Активное обучение : учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования. 3-е изд-е, испр. – М. : Академия, 2012. – 192 с.
2. Петриченко П. Метод кейсов: преимущества и недостатки (Электронный ресурс). URL: <http://ru.osvita.ua/add-education/mba-ukraine/36530>
3. Покушалова Л.В. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения студентов. / Молодой ученый. – 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 155-157.
4. Роджерс Карл. О становлении личностью. – М. : Прогресс, 2006. – 256 с.
5. Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / Под ред. Ю. П. Сурмина. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
6. Стародубцева Е.А. Кейс-стади как современный метод профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов и аспирантов экономических специальностей (Электронный ресурс) / Труды МГТА : электрон. журн. – 2011. – Вып. 18. URL: <http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk18.htm>
7. Сурмін Ю. П. Створення кейса: практичні поради / Ю. П. Сурмін, О. І. Сидоренко. – К. : Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2012. – 48 с.
8. Simmons H. Case study. Research in Practice. – London (etc.): Sage, 2009. – 190 p.
9. Teaching Communication: Theory, Research, and Methods / ed. by J. A. Daly, G. W. Friedrich, A. L. Vangelisti / Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 1990. – 511 p.

Межуева И. Ю., Ельцова С. С. Использование современных направлений в методике преподавания иностранных языков в неязыковом вузе

Аннотация. В статье рассматривается один из творческих подходов к преподаванию иностранного языка для специальных целей – «метод кейсов». Метод кейсов активно используется преподавателями иностранного языка в учебном процессе, так как это позволяет приблизить обучение к реальным жизненным ситуациям, повысив тем самым мотивацию обучаемых. В работе освещены отличительные особенности этого метода, а также даны практические рекомендации.

Ключевые слова: методика преподавания иностранных языков, кейс-метод, кейс-стади, профессиональная сфера, иноязычная подготовка, компетенция, коммуникация, коучинг.

Mezhueva I., Eltsova S. The use of modern trends in the foreign language teaching methodology in a non-linguistic university

Summary. This article represents one of the creative approaches to teaching foreign languages for special purposes, the so-called case-study method. The case-study is actively used by the foreign language teachers in teaching process. The method helps to make the educational process closed to reality, thus motivating the students. It highlights the distinctive features of this method as well as practical recommendations.

Key words: methods of teaching foreign languages, case-method, case-study, communication, coaching.